

**A 2013/2014. tanévi
Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny
második forduló**

TÖRTÉNELEM

Javítási-értékelési útmutató

MEGOLDÁSOK

1. Mutassa be a források és ismeretei alapján a Nagy Károly császárságától a Német-római Császárságig vezető utat! Válaszában térjen ki a két birodalom geopolitikai helyzetének, hatalmi befolyásának és pozíciójának, valamint a pápasággal való viszonyának összehasonlítására is! (15 pont)

Feladatértés (3 pont):

A válasz elemzi a Frank Császárságtól a Német-római Császárságig vezető politikai-hatalmi konfliktusokon át vezető utat, majd következtetéseket levonva összehasonlítja a két birodalmi konstrukciót.

Tartalmi elemek, kompetenciák (összesen 10 pont):

1.

- Előzményként említi, hogy a Római Birodalom felújítását (renovatio imperii) Nagy Károly tette meg azzal, hogy császárrá koronáztatta magát III. Leóval (800.)
- A „Római Császárság” propagandában ugyan a birodalom felújítása, valójában egy frank vezetésű, galliai súlypontú államalakulat volt. *vagy* Bizánc ugyan kétségbe vonta a „másik” császár legitimitását, de a hatalmi erőviszonyok miatt bele kellett nyugodnia e lépésbe.
- A keresztény „Univerzum” egyesítése csak pápai jóváhagyással történhetett, így olyan konstrukció jött létre, melyben a lelkek feletti hatalmat (spirituália) a pápa, míg a világi hatalmat (temporalia) a császár képviselte.
- A Frank Császárság ugyan eszmeileg a Római Impérium örököse volt, struktúrájában azonban nem volt képes követni azt, így a kohéziós erők - közigazgatás, gazdasági integráció, hadsereg stb. - gyengesége miatt széthullásra volt ítélve. *vagy* bemutatja a Frank Birodalom berendezkedését (pl. grófságok és örögrófságok rendszere, a király küldöttei, királyi birtokok túlsúlya, grófok feladatköre, földbirtokhoz kötött katonai szolgálat stb.) (2 pont)

2.

- A császárságot az örökösödési problémák miatt – Nagy Károly unokái – hatalmi konfliktusok rázták meg, melyek vége a patrimonialis gyakorlat szerinti többszöri felosztás (pl. Verdun, 843, majd Mersen, 870) lett.
- A felosztott részek – Károly, Lothar és Lajos területei – történelmi sajátosságaik (nyelv, a romanizáció mértéke stb.) és geopolitikai helyzetük eltérése miatt külön utakon fejlődtek tovább.
- A 9. században a meggyengült birodalomrészek kalandozó vikingeknek és magyaroknak voltak kitéve, s nyilvánvalóvá vált, hogy azok a politikai szereplők kerülhetnek pozícióba, akik a sikeresen szervezik meg a rájuk bízott területek védelmét.
- Lothar életképtelen „császárságát” hamar megszüntették, a császári cím a Keleti-frank Birodalom urához került, Lothar országa déli részén „Itáliai Királyság” jött létre. (2 pont)

3.

- A nyugati részen a Karolingok kihalása után Párizs grófjai a Szajna-medencéből kiindulva létrehozták a hűbéri jellegű Francia Királyságot,
- míg keleten a szász hercegek kerültek hatalomra. A Keleti-frank Birodalom súlypontjait a törzsi hercegségek adták, akik már a Karoling uralkodót – Arnulf – is választották, s ez a szokás állandósult.

- Gyermek Lajos halála után a szász herceg, „Madarász” Henrik szerezte meg a német királyi címet, s a magyarok feletti merseburgi győzelmével (933) biztosította családjának helyzetét és a német területek védelmét.
- Fia, I. Ottó az augsburgi győzelem (955) után országai megnövekedett erejét birodalomépítésre használta fel. (2 pont)

4.

- Ottó megszerezte az Itália feletti uralmat, majd Rómába vonulva, 962-ben császárrá koronáztatta magát a pápával (XII. Jánossal).
- A birodalomépítés betetőzéseként a peremvidék békére, illetve hűségre kényszerített népei (köztük a magyarok) elfogadták a császár főségét (Quedlinburg, 973).
- A Német-római Császárság további birodalmi igényei (misszók, politikai kapcsolatok) a dánok, csehek, a lengyelek és a magyarok felé; alapvetően Észak- és Közép-Európa térségére irányultak.
- A szász dinasztia igyekezett jó viszonyba kerülni Bizánccal, s ennek érdekében I. Ottó fiának feleségül „bíborbanszületett” hercegnőt kért és kapott. (2 pont)

5. ÖSSZEHASONLÍTÁS: *Más, tartalmilag helyes, összehasonlított elemek is elfogadhatóak! A pontokhoz minimum 4 elemet kérünk!*

PL.

- A Római (Frank) Császárság egy romanizált frank, míg a német-római egy germán, törzsi hercegségekből összeállt konstrukció volt.
- Mindkettő birodalom célként tűzte maga elé a Római Impérium felújítását, s annak örököséként határozta meg magát.
- A Frank Birodalom a kereszténységet egyetemesen összefogó államalakulat volt, míg a német ennek csak egy részére terjedt ki.
- A német-római császár támaszai (a törzshercegségekkel szemben) az általa kinevezett püspökök voltak (az ún. birodalmi egyház), ami egyenesen vezetett a császár és a pápa hatalmi vitájához (később az „investitúra küzdelemhez”).
- Mindkét birodalmi konstrukció számára elsődleges fontosságú volt a pápasághoz fűződő viszony.
- A Frank Birodalom szimbolikus központtal – Aachen – rendelkezett, míg a német-római nélkülözte ezt.
- A frank császárral ellentétben a német-római választott méltóság volt, amit meg kellett előznie a német és az itáliai királyi cím felvételének, s ez sokszor – főleg, hogy császárkoronázásra a jelöltnek Rómába kellett vonulnia – a későbbiekben megnehezítette a zökkenőmentes öröklést. (2 pont)

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség és helyesírás (2 pont):

A tanuló fogalmazása világos és egyértelmű mondatokból áll. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom a logikus kifejtést szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.

2. Vesse össze a két magyarországi Anjou uralkodó (Károly Róbert és I. Lajos) külpolitikai tevékenységét! Válaszában mutassa be Magyarország nemzetközi helyzetének változásait az Anjou-korban (15 pont)!

Feladatértés (3 pont):

A válasz bemutatja az Anjou uralkodók külpolitikáját, és rámutat, történt-e változás Magyarország külpolitikai helyzetében a XIV. század végére. A válasz összehasonlítja Magyarország külpolitikai helyzetét az Árpád-ház kihalása és a Nagy Lajos halála közötti bő háromnegyed évszázadban.

Tartalmi elemek, kompetenciák (összesen 10 pont):

1.

- A versenyző megállapítja, hogy Károly Róbert a nápolyi Anjou-családból származott, és kitér az Árpádokkal való nőági rokonságra vagy a pápa Nápoly feletti hűbéruraságára.
- A versenyző megállapítja, a Pápai Államnak nagy szerepe volt abban, hogy I. Károly megszerezte a magyar trónt. VIII. Bonifác felszólítja a magyarországi egyházi és világi tisztségviselőket Anjou Károly támogatására. (1 pont)

2.

- A visegrádi királytalálkozót (1335) többek között a cseh és lengyel király kibékítésének céljából hívta össze I. Károly.
- Károly – egyszeri - anyagi támogatásával a lengyel királynak nem kellett több adót fizetnie a cseh királynak. A lengyelek lemondtak Sziléziára vonatkozó területi igényükről.
- A három uralkodó kölcsönös segítségnyújtási megállapodást kötött, negyedik ország részéről fenyegető támadás esetére.
- Bécs árumegállító joga miatt Krakón keresztüli új kereskedelmi út kiépítéséről és használatáról állapodtak meg. (Az eredmény csak részleges siker volt.) (2 pont)

3.

- Károly dinasztikus külpolitikájának eredményeképpen egyik fia a lengyel, a másik a nápolyi trónra formálhatott igényt. (Erre a megállapodásra 1339-ben került sor.)
- Lajos 1370-ben elnyerte a lengyel trónt. Az ottani ügyeket jobbra édesanyja irányította.
- A lengyel trónért Lajos cserébe kiadta a kassai privilégiumokat (1374), amelyek nagy szabadságot biztosítottak a lengyel nemességnek.
- András feleségül vette Johannát, és így elnyerte a nápolyi trónt. Johanna azonban megölette. (2 pont)

4.

- Az Anjou uralkodók fontos törekvése volt, hogy Magyarországot hűbéres országok vegyék körül.
- Károly hadjáratot indított Havasalföldre, az ottani vajda megleckéztetésére, ám ez nem érte el célját, sőt a király csak egyik vitéze önfeláldozásának köszönhetően élhette túl a csatát.
- I. Lajos a pápa támogatásával hadjáratot folytatott a Balkánon a bogumil eretnekek megtérítésére.
- Lajos volt az első hazai uralkodó, aki harcolt a török ellen, hadjáratát siker koronázta. (2 pont)

5.

- I. Lajos – testvére, András meggyilkolása miatt két alkalommal is hadjáratot indított Nápolyba (Anjou uralkodóink dinasztikus politikájának középpontjában a két Anjou-ág egyesítése volt).

- Mindkét alkalommal kiderült, hogy a távoli tartományt csupán helyőrség állomásoztatásával nem lehet biztosítani. A nápolyi hadjáratok végül békekötéssel (1352) zárultak.
  - A versenyző kitér a VI. Kelemen pápához írt levélre, amelyben I. Lajos igényt tart a szicíliai királyságra, és arra, hogy a pápa nem támogatta Lajost.
  - A Canosa várának vívásáról szóló forrással kapcsolatban rámutat, hogy I. Lajos a lovagkirályok tipikus magyar képviselője volt. (2 pont)
- 6.
- I. Lajos Velence ellen is hadakozott, aminek oka a dalmát tengerpart birtoklásának kérdése volt. Az eredmény többek között Zára megszerzése volt.
  - Lajos lányait Luxemburgi Zsigmondhoz, illetve Jagelló (Ulászló)hoz adta (cseh-magyar és lengyel-litván perszónáluniók létrehozása). (1 pont)

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség és helyesírás (2 pont):

A tanuló fogalmazása világos és egyértelmű mondatokból áll. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom a logikus kifejtést szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemző készségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.

3. A források és ismeretei alapján mutassa be a kálvinizmus nyugat-európai elterjedését és hatalmi-politikai szerepének alakulását a 16. század második felében! (15 pont)

Feladatértés (3 pont):

A válasz elemzi a kálvinizmus politikai nézeteit, ismerteti nyugat-európai elterjedését, valamint elemzi a kálvinizmushoz kapcsolódó konfliktusok fő vonásait a Brit-szigeteken, Németalföldön és Franciaországban.

Tartalmi elemek, kompetenciák (összesen 10 pont):

1.

- Kálvin a politikai hatalmat Isten akaratából eredezteti, Isten a legkiválóbbakat adományozza meg ezzel, tehát a hatalom méltatlanul nem örökölhető. Ennek az alattvaló beleegyezésén nyugvó hatalomnak Isten parancsait, az alattvalóknak pedig a hatalmat kell szolgálniuk.
- Ugyanakkor nézetei szerint – ezt a gyakorlatban is érvényesítette – jobb a több kézben nyugvó (konzisztórium, presbiteriánus rendszer) hatalom.
- Ám ha a hatalom szembekerül ezekkel az isteni törvényekkel, az alattvalók joga - „zsarnokölés” - e hatalommal szembeszállni.
- Kálvin társadalmi és politikai elképzeléseit jól szemléltette a Genfben létrehozott közösség, a „kálvinista mintaállam”. (2 pont)

2.

- A kálvinizmus terjedése szorosan összefüggött az uralkodói hatalom és a rendiség (vagy a polgárság) közti konfliktussal.
- Kálvinnak genfi keresztyén közössége nagy befolyással bírt a kálvini tanítások európai terjedésére (prédikátorok, levelek, politikai és vallási irodalom terjesztése stb.).
- A legjelentősebb protestáns közösségek (Ny.-Európában) Németalföldön, Skóciában, Franciaországban és Svájcban jöttek létre.
- Mivel a kálvini közösségekre a század második felében nem terjedt ki az augsburgihoz hasonló vallásbéke, megmaradásukat csak a hatalommal való konfrontáción – pl. függetlenségi mozgalom – keresztül biztosíthatták. (2 pont)

3.

- Németalföldön a katolikus, spanyol II. Fülöp király a gyorsan elterjedt kálvinizmus miatt a rendekkel való konzultáció nélkül akarta újjászervezni egyházukat vagy abszolutisztikus hatalmat akart gyakorolni, ami 1566-67-ben lázongást és képromboló mozgalmat eredményezett.
- A lázadást megtorolni igyekvő főkormányzó – Alba – ellen mozgalom szerveződött, melyhez a megtorlások (Hoorn, Egmont) miatt már a korábban udvarhű főnemesség - pl. Orániai Vilmos- is csatlakozott.
- A kirobbanó háború a németalföldi tartományok szakadásához vezetett – a protestáns északiak létrehozták az utrechti (1579), (míg a katolikusok az arrasi uniót). Az északi, holland tartományokat Anglia is támogatta.
- A hosszú háború az északi tartományok leválásával – 1581, függetlenség kimondása, 1609, fegyverszünet a spanyolokkal – végződött, s bár meghatározó maradt a kálvinizmus, Hollandia a vallásilag legtoleránsabb országok egyikévé vált. (2 pont)

4.

- Franciaországban a gallikán egyház a királyi hatalom támasza, ezért (az egyébként humanista érdeklődésű) I. Ferenc szembefordult a reformációval.
- Ennek ellenére, főleg a módosabb városlakók körében az ország délnyugati és délkeleti vidékein elterjedt a kálvinizmus, a hugenották mozgalma.

- A konfliktusok (pl. Vassy, 1562, Amboise, 1560, „Szent Bertalan éjszakája, 1572) több vallásháborúhoz vezettek, melyeket felerősített az, hogy egyszerre regionális és dinasztikus konfliktusok (Bourbon-ház, Valois-dinasztia, Guise-család) is voltak.
  - A konfliktusnak („három Henrik háborúja”) a királyi család kihalása és a hatalomra kerülő Bourbon (IV.) Henrik vetett véget.
  - A Henrik által elfogadott vallásbéke (Nantes, 1598) a katolikusoknak az ország egész területén, a reformátusoknak az eddigi területeiken (dél) engedélyezte a vallásgyakorlást. (Párizsban a református vallást tiltotta.)
  - A reformátusoknak saját egyházszervezetet, iskolákat, igazságszolgáltatást, sőt katonai erőt engedélyezett. (3 pont)
- 5.
- Skóciában a (John Knoxhoz köthető) kálvinista irányzat a rendek jogainak védelmében, a királyi hatalom ellenében nyert teret *vagy* a katolikus, francia befolyás visszaszorításának eszköze volt és Stuart Mária ellen is irányult.
  - A protestantizmusról elmondható, hogy mind a skót, mind az angol parlamentben befolyással bírt, ami beleszólást engedett neki a nagypolitikai eseményekbe is: Skóciában államvallás lett a kálvinizmus. *vagy* Angliában az anglikán államegyház további reformját megcélzó reformátusok a puritánok voltak. (1 pont)

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség és helyesírás (2 pont):

A tanuló fogalmazása világos és egyértelmű mondatokból áll. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom a logikus kifejtést szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkézségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.

4. Mutassa be a források alapján az 1490 és az 1780 közötti magyar külkereskedelem alakulását! Elemezze a külkereskedelmet befolyásoló tényezőket! (15 pont)

Feladatértés (3 pont):

A válasz a forrásokra támaszkodva bemutatja a korszak (1500-1760) magyar külkereskedelmének jellemzőit. Elemzi a külkereskedelmünket befolyásoló tényezőket. Kitér a természeti tényezőkre, a világkereskedelem hatásaira, a háborús helyzet következményeire és az állami beavatkozás lehetőségeire.

Tartalmi elemek, kompetenciák (összesen 10 pont):

1.

- Előzményként említi, hogy a XVI. század előtt a magyar kivitel elsősorban nemesfémekből és mezőgazdasági termékekből állt, míg a behozatal főleg iparcikkekből.
- A külkereskedelem alakulásának részben természetföldrajzi okai voltak (gazdag nemesfémkincs, jó mezőgazdasági adottságok).
- A XVI. század elejére a magyar nemesfémhányák (elvizesedtek, így) termelésük csökkent. (A réz továbbra is fontos maradt.)
- Az árforradalommal párhuzamosan így a nemesfémek szerepe csökkent a magyar kivitelben. (2 pont)

2.

- A növekvő európai mezőgazdasági kereslet révén XVI. századra felfutott az agrárkivitel, különösen a (feudális kötöttségektől kevésbé érintett) marhatenyésztés és –kereskedelem valamint a szőlőtermesztés és borkereskedelem.
- A három részre szakadt és hadban álló ország marhakereskedelme a forrásban említett nehézségek ellenére jelentősen fejlődött, sőt a háborús helyzet a marhatenyésztés számára még kedvező is volt, mivel a földművelés az Alföldön visszaszorult, s így bővült a legelők állománya *vagy* a török vámpolitika kedvezett a marhakereskedelemnek.
- A főleg nyugatra irányuló marhakereskedelem egész láncolata alakult ki mezővárosok, közvetítők, hajdúk, tőzsérek, nagybirtokosok részvételével *vagy* A lábön hajtott állatokat az alföldi tőzsérek vásárolták fel és indították el nyugat felé és főleg nyugat-magyarországi, dunántúli magyar nagybirtokosok adták tovább főként itáliai és német célterületekre *vagy* A XVI.- XVII. században a nemzetközi agrárkereskedelem fő hazai haszonélvezői a (hatalmas birtokokkal, saját udvartartással rendelkező) mágnáscsaládok, de az állam és a mezővárosok számára is jelentős bevételt jelentett az agrár- (kiemelten a marha)kereskedelem.
- A marha mellett főként észak felé jelentős volt a borkivitel *vagy* a külkereskedelemben hatékonyan kapcsolódtak szőlőtermelő és borvidékek (pl. Tokaj-hegyalja felemelkedése). (2 pont)

3.

- A török korban az ipar fejlődését a portyák, s a nagyobb háborúk tovább fékeztek, a hódoltságban és a végvári vonal mentén az egykori céhes városok erődítményekké, végvárakká alakultak át.
- A magyar ipar sorvadása *és/vagy* a nyugati iparfejlődés (manufaktúrák) következtében az iparcikkek importja volt a jellemző.
- A korszakban egyre nőtt a gabonatermesztés jelentősége, de ezt szállítási nehézségek miatt alig exportálták, fő fogyasztója a hadsereg (és Bécs) volt.
- Az ország, különösen Erdély az Oszmán Birodalom irányában folytatott kereskedelme más összetételű volt: a kivittelt iparcikkek, a behozatalt keleti áruk (pl. szőnyeg) tették ki. (2 pont)

4.

- A török kiűzése, az ország egységének részbeni helyreállítása óriási jelentőséggel bírt, elindulhatott az ország regenerálódása, így a kereskedelem további fejlődése,
- melyen belül a XVIII. században is az agrárkivitel és az iparcikk-behozatal volt a jellemző. A szarvasmarha aránya a kivitelben belül csökkent, a gabonáé nőni kezdett.
- A XVIII. század folyamán az ország gazdasági fejlődésével párhuzamosan a kereskedelem volumene gyorsan emelkedett.
- A korszakban az ország külkereskedelmi mérlege pozitív volt, bár ennek mértéke enyhén csökkent. A jelenségnek vannak pozitív (jelentős kivitel) és negatív okai (alacsony belső fogyasztás). (2 pont)

5.

- Az ún kettős vámhatár bevezetésére Mária Terézia 1754-es rendelete révén került sor.
- A birodalom külső vámvonala merkantil jellegű volt, vagyis magas vámokkal meg akarta akadályozni az idegen iparcikkek beáramlását és a birodalmi ipar számára fontos nyersanyagok kivitelét. Másrészt alacsony vámokkal igyekezett támogatni az iparcikkek kivitelét.
- Magyarország és a nyugati tartományok között fenntartották a vámhatárt, mely a magyar mezőgazdasági kivitelnek kedvezett, az iparnak pedig kedvezőtlen volt.
- A vámrendelkezések összefüggtek a magyar nemesség adómentességével. Az uralkodónő a vámok bevezetésével kívánta a nemesi adómentesség révén elmaradó jövedelmeket közvetett módon biztosítani az állam számára. (2 pont)

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség és helyesírás (2 pont):

A tanuló fogalmazása világos és egyértelmű mondatokból áll. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom a logikus kifejtést szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.

5. Elemezze és hasonlítsa össze a források és ismeretei segítségével a szocializmus irányzatait, programjukat a XIX. század második felében! Válaszában térjen ki az eltérések okaira is! (15 pont)

Feladatértés (3 pont):

A válasz elemzi a szocialista, szociáldemokrata, kereszténydemokrata, kommunista, anarchista csoportok, pártok kialakulását, az egyes európai régiók pártprogramjainak különbségeit. Kitér az I. és a II. Internacionálé célkitűzéseire, összeveti őket. Bemutatja az eltérések okait.

Tartalmi elemek, kompetenciák (összesen 10 pont):

1.

- Az iparosodással összefüggésben a XIX. század második felére a munkásság létszáma és társadalmi aránya megnőtt. A nagyüzemek létrejöttével könnyebb volt megszervezni a munkásokat.
- Az oktatási szint javulásával könnyebben foglalmazták meg és terjesztették el követeléseiket. *Vagy:* Elterjedtek a szakszervezetek (melyek önszervezéssel és érdekvédelemmel foglalkoztak), és ezek alkották a megalakuló munkáspártok szervezeti (és anyagi) bázisát.
- A munkások céljait Marx 1848-ban a Kommunista Kiáltványban tette közzé, amelyben megjelent az osztályharc-elmélet és a hatalom megragadásának szándéka is.
- A polgári szabadságjogok kiterjesztése révén Nyugat- és Közép-Európában munkáspártok jöttek létre. (2 pont)

2.

- 1864-ben, Londonban létrejött az I. Internacionálé. Programját Marx és Engels fogalmazta meg.
- A nemzetközi munkásszövetség az osztályharc-elmélet alapján a proletárforradalom és a proletárdiktatúra révén kívánta megvalósítani a kommunizmust. Az Internacionálé felbomlott, de újabb munkáspártok alakultak.
- A Németországi Szociáldemokrata Munkáspárt és az Osztrák Szociáldemokrata Munkáspárt a választójogért, a munkaidő csökkentéséért, a gyermek- és női munka korlátozásáért küzdött.
- Fontosnak tartották az egészségbiztosítást, a magasabb béreket, a progresszív adórendszer bevezetését. (2 pont)

3.

- 1889-ben, Párizsban alakították meg a II. Internacionálét.
- A II. Internacionáléban – a hatalom megszerzéséhez vezető úton, az eszközök tekintetében – három irányzat alakult ki. A marxisták és a revizionisták között éles küzdelem folyt. (1 pont)

4.

- A nyugat-európai szélesedő középosztály, a jobb életkörülmények miatt a marxi forradalomelméletet felülvizsgálták, létrejött egy revizionista csoport: a parlamentarizmus keretei között kívántak politizálni. Bernstein elvetette a proletárforradalmat és a proletárdiktatúrát.
- A revizionisták az általános, titkos választójogért, szociális vívmányokért harcoltak, vegyes tulajdonú (állami, szövetkezeti és magán) gazdaságot kívántak kialakítani. (1 pont)

5.

- A centristák a revizionizmus gyakorlatát folytatták, de hűek maradtak a marxi elvekhez.
- Ők kerültek túlsúlyba Németország és az Osztrák-Magyar Monarchia munkáspártjaiban. (1 pont)

6.

- A forradalmi szocialisták hatása nagyobb volt az elmaradottabb oroszországi területen.
- Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt (1898) vezetői a centrista irányt képviselték (mensevikek), de tagságuk körében a radikális marxista eszmék nyertek teret (Plehanov, Lenin, bolsevikok). (1 pont)

7.

- A XIII.Leó által 1891-ben kiadott Rerum novarum kezdetű pápai körlevél a munkásság helyzetére hívta fel a figyelmet.
- Az egyház szociális munkája és a keresztény szakszervezetek létrehozása révén bontakozott ki a keresztényszocialista mozgalom. A marxistákkal szemben nem az ellentétek kielezésben, hanem feloldásában látták céljukat. (1 pont)

8.

- A századfordulón felerősödő anarchista irányzatok az erősödő államban látták a szabadság legfőbb gátját. A szabadság nevében merényleteket követtek el az államot képviselő személyek ellen.
- Az anarchisták úgy ítélték meg, hogy a szabadság csak önmagukat irányító kis közösségekben valósulhat meg. Szembekerültek más szocialista irányzatokkal (elvetették a proletárdiktatúrát), kizárták őket az Internacionálé soraiból. A szegényebb országokban (pl. Dél-Európa, Oroszország) maradtak erősek. (1 pont)

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség és helyesírás (2 pont):

A tanuló fogalmazása világos és egyértelmű mondatokból áll. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom a logikus kifejtést szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.

6. Mutassa be és hasonlítsa össze Budapest gazdasági szerepét a dualizmus korában és a húszas évek Magyarországon a források, valamint ismeretei alapján! (15 pont)

Feladatértés (3 pont)

A versenyző ismerteti, hogy Budapest megalakulása után miként válik a Monarchia, és ezen belül Magyarország meghatározó gazdasági tényezőjévé. Bemutatja, mennyiben változott helyzete a két világháború között az ország életében. A versenyző választát lényegre törően, a forrásokban szereplő információkat beépítve fejti ki, kiegészítve azokat saját ismereteivel.

Tartalmi elemek, kompetenciák (10 pont):

1.

- Budapest 1873-ban (jelentős történelmi, gazdasági múlttal rendelkező településekből) Buda, Pest és Óbuda egyesítésével jött létre,
- Pest (és Buda) a 19. század során már az ország gazdasági központjává vált. *Vagy:* Budapest Bécs riválisaként a Monarchia második központjává vált.
- Centrális elhelyezkedése, a vasúthálózat szerkezete is elősegítette az ipar erősödését, és a kereskedelemben betöltött markáns jelenlétét a magyar gazdaságban.
- (A törvényhozás, igazságszolgáltatás és igazgatás központjául szolgáló) Budapest fejlesztése a korszakban politikai cél volt. (2 pont)

2.

- Budapest és vonzáskörzetének népessége a következő évtizedekben folyamatosan nőtt,
- az infrastrukturális fejlesztések (pl. földalatti, Margit híd, Ferenc-József híd), a nagy építkezések (pl. Parlament, Operaház) eredményeként - a kulturális, a tudományos és a művészeti élet központja-, „világváros” lett.
- A hazai pénzügyi rendszer fejlődésével a meghatározó bankok, hitelintézetek nagy számban a fővárosban működtek (pl. Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Pesti Hazai Első Takarékpénztár),
- a létrejövő budapesti tőzsde pedig az értékpapír-piac mozgatója lett. (2 pont)

3.

- Bizonyos iparágakban, így a malomiparban, az ország adottságainak, a technikai újításoknak köszönhetően a világtermelésben is kiemelkedő szerepet játszott (pl. Concordia, Gizella Gőzmalom Rt.).
- A modern gyáripár meghatározó elemei, a gép- és járműgyártás, vegyipar a városban virágzásnak indultak (pl. Ganz Gépgyár, Weiss Manfréd Művek),
- ugyanakkor a dualizmus idején az országban fontos regionális gazdasági központok jöttek létre, amelyek Budapest súlyát nem közelítették meg ugyan, de az „egészségesebb” gazdasági rendszer működését biztosították.
- Budapest volt az ország kereskedelmi központja, amit elősegített a korszakban kiépülő centrális vasúthálózat és a Duna-hidak. (2 pont)

4.

- Az első világháborút lezáró békék Budapest szerepét is jelentősen befolyásolták. Az ország területének zsugorodása miatt a hazai nyersanyagforrások radikálisan csökkentek,
- Ez az üzemek, cégek tönkremenetelével, átmenetileg a munkanélküliség növekedésével járt, és az elcsatolt területeken élő munkások, alkalmazottak, hivatalnokok egy részének a fővárosba áramlása szociális, társadalmi gondokat is okozott. (1 pont)

5.

- A szerkezetváltás eredményeként a gyógyszeripar, a híradástechnikai ipar termelése felfutott (pl. Richter, Orion).
- A gazdasági élet központosulása a város népességének látványos gyarapodásával járt.

- Az Osztrák-Magyar Monarchia idején a gazdasági munkamegosztásnak megfelelően háttérbe szorult iparágak erőteljes fejlődésnek indultak, mint a könnyűipar /pl. textilipar/, és az ilyen jellegű cégek jellemzően Budapesten és agglomerációjában működtek.
- Az élelmiszeripar súlya és szerepe a változások okán csökkent, például a malomiparban (az exportnehezségek miatt a liszt piaca nagyban szűkült).
- A nyersanyagforrások (vasérc, kőszén) elcsatolása, és a történelmi ország, illetve az Osztrák-Magyar Monarchia széthullása miatt a korábbi piacok beszűkülése a gépgyártás (és általában a hagyományos nehézipar) visszaszorulását eredményezte.
- A hazai kereskedelmi cégek és alkalmazottak száma Budapesten szinte kétszeresére nőtt. A nagy pénzintézetek szinte kizárólagos központjává vált a főváros, és a tőzsde a régióban meghatározó szerepet töltött be. (3 pont)

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség (2 pont)

A tanuló fogalmazása világos és egyértelmű mondatokból áll. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom a logikus kifejtést szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.